

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2005/74

Karar Sayısı : 2005/73

Karar Günü : 26.10.2005

Resmi Gazete Tarih-Sayısı : 21.10.2006-26326

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Haluk KOÇ, Oya ARASLI ve 116 Milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 30.6.2005 günlü, 855 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında Karar'ın 1. maddesiyle 5.3.1973 günlü, 584 karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün yeniden düzenlenen 91. maddesinin;

1- (a) bendinin;

a- Birinci paragrafının,

b- İkinci paragrafının ikinci tümcesinin,

c- Üçüncü paragrafının,

d- Dördüncü paragrafının,

2- (b) bendinin,

Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüklerinin durdurulması istemidir.

II- İÇTÜZÜK VE ANAYASA METİNLERİ

A- İptali İstenen İçtüzük Kuralı

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 30.6.2005 günlü, 855 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında Karar'ının 1. maddesiyle yeniden düzenlenen TBMM İçtüzüğü'nün iptali istenen kuralları da içeren 91. maddesi şöyledir:

“Madde 91.- (30.6.2005 günlü, 855 sayılı Karar) a) Bir hukuk dalını sistematik olarak bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirecek biçimde genel ilkeleri içermesi; kişisel veya toplumsal yaşamın büyük bir bölümünü ilgilendirmesi; kendi alanındaki özel kanunların dayandığı temel kavramları göstermesi, özel kanunlar arasında uygulamada ahenk sağlaması, düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması; önceki yasalaşma evrelerinde de özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulması gibi özellikleri taşıyan kanunları ve İçtüzüğü bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya

tekliflerin Genel Kurulda bölümler halinde görüşülmesine ve her bölümün en çok otuz maddeyi geçmemek kaydıyla hangi maddelerden oluşacağına Hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebilir. Bu takdirde bölümler, maddeler okunmaksızın maddenin görüşülmesindeki usule göre ayrı ayrı görüşülür ve bölümdeki maddeler ayrı ayrı oylanır.

Milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önerileri verebilir. Milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önerileri dahil her madde için iki önerge verilebilir.

Bölümler üzerindeki soru-cevap süresi, onbeş dakika ile sınırlıdır.

81 inci maddenin diğer hükümleri saklıdır.

b) Danışma Kurulunda oybirliği sağlanamaması halinde siyasi parti gruplarının önerisi üzerine de (a) bendinde belirtilen yasama yönteminin uygulanmasına Genel Kurulca karar verilebilir”.

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuruda, Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine dayanılmış, 68. ve 95. maddeleri ise ilgili görülmüştür.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A.Necmi ÖZLER, Ali GÜZEL ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün katılmalarıyla 11.7.2005 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen İçtüzük kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 91. MADDENİN (a) BENDİNİN İNCELENMESİ

1- Birinci Paragrafının Birinci Tümcesi

Dava dilekçesinde tümcenin, belirlilik, açıklık gibi niteliklerden yoksun bir düzenleme olduğu, milletvekillerinin yasama etkinliklerine gereği gibi katılmalarını engelleyeceği, tanımdaki esnekliğin uygulamanın yaygınlaştırılmasına olanak tanıyacağı belirtilerek Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralla, kanunları ve İçtüzüğü bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı ve teklifler, farklı görüşme ve oylama yöntemine bağlı tutulmakta,

bu tasarı ve tekliflerin, Genel Kurul'da bölümler halinde görüşülmesine ve her bölümün otuz maddeyi geçmeyen hangi maddelerden oluşacağına Hükümetin, esas komisyonun ve grupların teklifi, Danışma Kurulu'nun oybirliğiyle önerisi üzerine Genel Kurul'ca karar verilebileceği öngörülmektedir.

Tümce'de temel kanunun başlıca özellikleri sayılmıştır. 10.4.2003 günlü, 766 sayılı Karar'la düzenlenen İçtüzüğü'nün 91. maddesindeki; *“Temel kanunları ve İçtüzüğü bütünü ile veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya tekliflerin Genel Kurulda bölümler halinde görüşülmesine ve her bölümün hangi maddelerden oluşacağına, Hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebileceği gibi, Danışma Kurulunda oybirliği sağlanamaması halinde siyasi parti gruplarının önerisi üzerine Genel Kurulca üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyu ile de karar verilebilir.”* biçimindeki kural Anayasa Mahkemesi'nin 29.4.2003 günlü, E.2003/30, K.2003/38 sayılı kararı ile *“...bir hukuk dalını sistematik olarak bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirecek biçimde genel ilkeleri içermesi; kişisel veya toplumsal yaşamın büyük bir bölümünü ilgilendirmesi; kendi alanındaki özel kanunların dayandığı temel kavramları göstermesi, özel kanunlar arasında uygulamada ahenk sağlaması, düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması; önceki yasalaşma evrelerinde de özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulması gibi özellikleri taşıması bir yasanın temel yasa olarak kabulünün göstergesidir. Bu tür kapsamlı yasal düzenlemelere ilişkin tasarı ve tekliflerin madde sayılarının fazlalığı nedeniyle Genel Kurul çalışmalarının aksamadan yürütülebilmesi için özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulmalarına gerek duyulabilir. Belirtilen durumlar dışında özel görüşme ve oylama usulünün yaygınlaştırılmasına neden olabilecek düzenlemeler ise milletvekillerinin yasama etkinliklerine gereği gibi katılmalarına olanak vermeyeceğinden demokratik hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmayacağı gibi Anayasa'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileriyle ilgili 87. maddesi yönünden de sakıncalar doğurur.”* gerekçesi ile iptal edilmiştir.

Hukuk devleti, siyasal iktidarı hukukla sınırlayarak ve devlet etkinliklerinin düzenli sürdürülebilmesi için gerekli olan hukuksal alt yapıyı oluşturarak aynı zamanda istikrara da hizmet eder. Bu istikrarın özü hukuki güvenlik ve öngörülebilirliktir. Bunun sağlanabilmesi ise, kuralların genel, soyut, açık ve anlaşılabilir olmalarına bağlıdır. Meclis çalışmalarını düzenleyen İçtüzük kurallarının da bu nitelikleri taşıması, hukuk devletinin bir gereği olduğu kadar, kuşkusuz, milletvekillerinin Anayasa'nın 87. maddesinde belirtilen görevlerini yerine getirebilmeleri ve yetkilerini kullanabilmelerinin de ön koşuludur.

Kapsamlı yasal düzenlemelere ilişkin tasarı ve tekliflerin, madde sayılarının fazlalığı nedeniyle Genel Kurul çalışmalarının aksamadan yürütülebilmesi amacıyla özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulmalarına gerek duyulabilir. Bu durumda temel yasa kavramına ilişkin ölçütlerin önceden belirlenmiş olması gerekir.

Dava konusu tümcede, Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararı da gözetilerek temel yasa kavramını açıklayan niteliklere, soyut ve öngörülebilir özelliklere yer verildiği, ayrıca temel yasa kavramı ile benimsenen yöntemin, Yasama organı üyelerinin Anayasa'nın 87. maddesinde belirtilen yetkilerini kullanmalarını ve görevlerini yerine getirmelerini engellemeyeceği sonucuna varılmıştır.

İptal isteminin reddi gerekir.

Fulya KANTARCIOĞLU, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamışlardır.

2- Birinci Paragrafının İkinci Tümcesi

Dava dilekçesinde, otuzar maddelik bölümler için maddelerin görüşülmesindeki yöntem uygulanacağından, kısıtlı süre nedeniyle demokratik katılımın engelleneceği, meclis iradesinin sağlıklı biçimde yansımayacağı belirtilerek, tümcenin Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Tümce'de, bölümlerin maddeler okunmaksızın maddenin görüşülmesindeki usule göre ayrı ayrı görüşüleceği ve maddelerin ayrı ayrı oylanacağı belirtilmektedir. Böylece maddelerin görüşülmesindeki yöntem bölümler içinde geçerli kılınmakta, ancak maddeler ayrı ayrı oylanmaktadır.

Yukarıda değinilen Anayasa Mahkemesi'nin 29.4.2003 günlü, 38 sayılı kararında “...dava konusu düzenleme ile kimi tasarı ve tekliflerin bölümler halinde oylanması öngörülerek maddenin ayrı ayrı oylanması engellenmektedir. Böylece, milletvekillerinin bir bölüm içinde yer alan kimi maddeler için ret ya da kabul yönünde oy kullanmalarına olanak tanınmamaktadır. Oysa, oy kullanma yetkisi demokratik olmayan yöntemlerle sınırlandırıldığında yasama işleminin amacı doğrultusunda yerine getirildiğinden söz edilemez.” denilmiştir.

Dava konusu düzenlemede de anılan kararın gereğinin yerine getirilmesi amaçlanmış ve bölümler halinde oylama yerine maddeleri esas alan bir usul benimsenmiştir. Böylece, yasama organı üyelerinin bölüm içindeki maddelere ilişkin ayrı ayrı oy kullanmaları sağlanmış, demokratik bir yöntemle yasama görevine katılım gerçekleştirilmiştir.

Maddelerin ayrı ayrı oylanmasına karşın okunmamasında ise, demokratik ilkelerle çelişir bir yön yoktur. Çünkü özel görüşme yönteminde, zamanın ekonomik kullanımı için, bilgiye önceden ulaşım olanağı bulunan durumlarda yinelemelerden kaçınılması, başvurulabilecek çözümlerdendir.

Öte yandan, maddelerin ayrı ayrı okunmaması ve görüşülmemesi temel yasaların özel yöntemle görüşülmesinin de doğal sonucu olduğu gibi, bölümler üzerindeki görüşmeler sırasında üyelerin maddeler üzerinde görüşlerini açıklamalarına da bir engel bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle, düzenlemede Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı bir yön yoktur.

Fulya KANTARCIOĞLU, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamışlardır.

3- İkinci Paragrafın İkinci Tümcesi

Dava dilekçesinde, birinci tümcede milletvekillerinin, esas komisyonun veya hükümetin önerge verebileceği belirtilmiş olmasına karşın, iptali istenen ikinci tümcede milletvekilleri için önerge sayısı sınırlanarak, önerge vermek bakımından milletvekilleri ile esas komisyon ve hükümet arasında makul nedene dayanmayan bir eşitsizlik yaratıldığı milletvekillerinin yasama çalışmalarına katkı bakımından esas komisyon ve hükümetin gerisinde tutulmamasının

demokrasinin bir gereği olduğu belirtilerek Kural'ın Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinde, Anayasa Mahkemesi'nin taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebileceği açıklandığından, Anayasa'nın 68. ve 95. maddeleri yönünden de inceleme yapılmıştır.

Paragrafın ilk tümcesinde milletvekilleri, Hükümet ve esas komisyonun değişiklik önergesi verebilecekleri belirtilmiş, iptali istenen ikinci tümcede, milletvekillerinin önerge verme hakkı Anayasa'ya aykırılık önermeleri dahil her madde için iki önerge ile sınırlandırılmıştır.

Anayasa'nın 68. maddesinde, siyasî partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu, 95. maddesinde de, İçtüzük hükümlerinin siyasî parti gruplarının meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenleneceği vurgulanmıştır.

Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak görevinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Anayasa'nın 87. maddesinde öngörülen görev ve yetkileri arasında öncelikli bir yeri bulunmaktadır. Belirtilen görevin yasama organı üyelerince yerine getirilmesi sırasında siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında meclisin bütün faaliyetlerine katılmaları anayasal bir gerekliliktir. Nitekim, İçtüzüğün 87. maddesinde, her siyasî parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkı saklı tutulmuştur. İptali istenen tümce ile siyasi parti grubuna mensup milletvekillerinin önerge verme hakkı gözetilmeyerek sadece milletvekillerine böyle bir yetkinin tanınmış olması, Anayasa'nın 2., 68., 87. ve 95. maddelerine aykırıdır. Kural'ın iptali gerekir.

4- Üçüncü Paragraf

Dava dilekçesinde, soru-cevap süresinin on beş dakika ile sınırlı tutulmasının yasama işlevinin yerine getirilmesini engellediği, bu durumun, demokratik hukuk devletine de uygun düşmediği belirtilerek, Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu paragrafta, bölümlerle ilgili soru-cevap süresi on beş dakika ile sınırlandırılmıştır.

İçtüzüğün 91. maddesinin getirilmesindeki amacın, maddede belirtilen özellikleri taşıyan kanunları ve içtüzüğü bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya tekliflerin Genel Kurul'da görüşülmesinin hızlandırılması olduğu gözetildiğinde, iptali istenen kuralda bölümler üzerindeki soru cevap süresinin onbeş dakika ile sınırlandırılmasının makul ölçüleri aşmadığı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Fulya KANTARCIOĞLU ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamışlardır.

5- Dördüncü Paragraf

Dava dilekçesinde, 81. maddenin uygulanması halinde otuz maddeye ulaşılabilir bölümler için görüşme sürelerinin gruplar için on, şahıslar adına konuşan milletvekilleri için beş dakikaya ineceği, bu sürelerin milletvekillerinin yasama işlevini yerine getirmelerine elverişli olmadığı, ayrıca bu kuralın Cumhurbaşkanı'nca geri gönderilen yasaların nasıl görüşüleceği konusunda belirsizlik yarattığı, bu nedenle Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Paragrafta İçtüzüğü'nün 81. maddesinin diğer hükümlerinin saklı tutulduğu belirtilmektedir. 81. madde, kanun tasarı ve tekliflerinin Genel Kurul'da görüşülmesine ilişkin ilkeleri içermektedir. Bunlar arasında, siyasi parti grupları, komisyon ve Hükümet adına tasarı ve teklifin tümü hakkında yapılan konuşmaların yirmi, üyeler tarafından yapılan konuşmaların on dakika, maddeler hakkındaki konuşma sürelerinin bunun yarısı kadar olduğunu belirten kural ile Cumhurbaşkanı'nca yayımlanması uygun bulunmayıp geri gönderilen yasaların görüşülmesiyle ilgili yöntemi düzenleyen kural da yer almaktadır.

İptali istenen kuralla, 91. madde ile düzenlenen hususlar dışında kalan konularda 81. maddedeki diğer hükümlerin uygulanacağı öngörüldüğünden, 81. maddede düzenlenen hususlara ilişkin olarak, 91. maddede bir kural varsa, doğal olarak önce özel yöntemi belirleyen 91. madde uygulanacak, 91. maddede düzenlenmeyen hususlarda ise 81. maddedeki genel hükümler geçerli olacaktır.

Özel kuralların bulunmadığı durumlarda genel kuralların uygulanacağı hukukun genel ilkelerindendir. Bu bağlamda, temel yasaların görüşülmesi sırasında konuya ilişkin 91. maddede kural bulunmayan hallerde 81. maddenin uygulanmasını öngören düzenlemenin milletvekillerinin yasama işlevini sınırlamadığı ve demokratik katılımı engellemediği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, Cumhurbaşkanı'nca bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine iade edilen temel kanun niteliğindeki düzenlemelerin de İçtüzüğü'nün 81. maddesinde belirtildiği biçimde sadece uygun bulunmayan maddelerinin veya tümünün görüşülmesine karar verilmesine bağlı olarak yine İçtüzüğü'nün 91. maddesinde belirtilen usul ve esaslara göre görüşüleceği kuşkusuzdur.

Açıklanan nedenlerle Kural, Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Şevket APALAK bu gerekçeye katılmamıştır.

B- 91. MADDENİN (b) BENDİNİN İNCELENMESİ

Dava dilekçesinde, yasama organında çoğunluğu oluşturan bir siyasi parti grubunun, uygun gördüğü tasarı ve teklifi özel görüşme yöntemine bağlı tutabileceği ve böylece muhalefetin görüş bildirme olanağını kısıtlayacağı, bunun demokratik hukuk devleti ilkesine aykırı olacağı ve yasama işlevinin gerçekleştirilmesini önleyeceği belirtilerek, bentteki düzenlemenin Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür.

Bent'de, Danışma Kurulu'nun temel kanunlarla ilgili özel görüşme yönteminde oybirliği sağlayamaması halinde, siyasi parti gruplarının önerisi üzerine özel yasama yönteminin uygulanmasına Genel Kurul'ca karar verilebileceği belirtilmiştir.

Anayasa'nın 7. maddesinde yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ait bulunduğu; 87. maddesinde kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmanın; 95. maddesinde İçtüzük yapmanın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkisinde olduğu, 96. maddesinde de, Anayasa'da başka bir hüküm yoksa Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanacağı ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar vereceği belirtilmektedir.

Buna göre, temel yasalara ilişkin özel görüşme yöntemi konusunda Danışma Kurulu'nda oybirliği sağlanamaması halinde, konunun Meclis Genel Kurulu'na bırakılması, yasama yetkisinin kullanılmasının doğal sonucudur. Aksi halde, Danışma Kurulunda oybirliğinin sağlanamaması yasama faaliyetinin kesilmesi ve Meclis'in temel görevlerinden olan ve hızla gerçekleştirilmesi düşünülen işlevinden uzaklaştırılması sonucunu doğuracaktır.

Anayasa'nın 96. maddesine göre, Anayasa'da başka bir kural yoksa, üye tamsayısının üçte biri ile toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi, salt çoğunlukla karar vereceğinden, dava konusu bentde nitelikli çoğunluğa yer verilmemesi Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

30.6.2005 günlü, 855 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında Karar'ın 1. maddesiyle 5.3.1973 günlü, 584 karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün yeniden düzenlenen 91. maddesinin;

1- (a) bendinin;

a. Birinci paragrafının,

b. İkinci paragrafının ikinci tümcesinin,

c. Üçüncü paragrafının,

d. Dördüncü paragrafının,

2- (b) bendinin,

YÜRÜRLÜKLERİNİN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 26.10.2005 gününde karar verildi.

VI- SONUÇ

30.6.2005 günlü, 855 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında Karar'ın 1. maddesiyle 5.3.1973 günlü, 584 Karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğünün yeniden düzenlenen 91. maddesinin:

1- (a) bendinin;

a- Birinci paragrafının,

aa- Birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

bb- İkinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün "Tümcenin '...bölümler, maddeler okunmaksızın maddenin görüşülmesindeki usule göre ayrı ayrı görüşülür ve...' bölümünün iptali gerektiği yolundaki" karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b- İkinci paragrafının ikinci tümcesinin İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

c- Üçüncü paragrafının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

d- Dördüncü paragrafının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (b) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B) (a) bendinin ikinci paragrafının ikinci tümcesinin iptalinin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince BU TÛMCEYE İLİŞKİN İPTAL HÛKMÛNÛN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ÜÇ AY SONRA YÛRÛRLÛĞE GİRMESİNE, Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

26.10.2005 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Tülay TUĞCU	Haşim KILIÇ	Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

Mustafa YILDIRIM

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 30.6.2005 günlü, 855 sayılı Kararla yeniden düzenlenen 91. maddesinin dava konusu (a) bendinin ilk paragrafında, belirtilen nitelikleri taşıması nedeniyle kapsamı ve madde sayıları gözetilerek yasalaşma sürecinin uzun zaman alacağı düşünülen tasarı ve teklifler için özel görüşme ve oylama yöntemi öngörülmüştür. Yasakoyucunun, toplumsal gereksinimlerin gecikmeden karşılanabilmesi, kimi teknik konularda bütünlüğün, maddeler arasındaki bağlantının sağlanabilmesi amacıyla bu tür düzenlemelere başvurusu gerekebilir. Ancak getirilecek özel görüşme ve oylama yönteminin, milletvekillerinin yasama etkinliklerine katılma görevlerini gereği gibi yerine getirebilmelerini engelleyecek boyutlara vardırılması halinde hukuk devletinin demokratik niteliğinden söz edilemez. Bu durumun muhalefetin etkisizleştirilerek iktidarın hiç bir engelle karşılaşmadan istediği yasayı maddede sayılan özelliklere sahip olduğu gerekçesiyle özel görüşme ve oylama usulüyle çıkarabilme olanağına dönüşmesi ise kuşkusuz, demokratik hukuk devleti ilkesinin daha ağır bir ihlâlini oluşturur. Çağdaş demokrasi anlayışındaki gelişmeler, çoğunlukta olanların görüşleri kadar azınlıkta kalanların görüşlerinin de yasama etkinliklerine yansımaları,

kısacası bir uzlaşma anlayışının etkili ve egemen olmasını zorunlu kılmaktadır. Yasama meclislerinde çoğunluğu sağlayanların, kendi istekleri doğrultusunda her türlü yasal düzenlemeyi gerçekleştirebilecekleri düşüncesi çok gerilerde kalmıştır. Bu nedenle iktidarın, muhalefeti tümüyle etkisiz hale getirmesine izin verilemez. Ancak, muhalefetin de iktidarı sürekli engellemesi, meclis çalışmalarını bu bağlamda tasarı ve tekliflerin yasalaşma sürecini olumsuz yönde etkileyeceğinden demokratik hukuk devletin zedelenmeden devamı için iktidarla muhalefet arasında adil bir dengenin kurulması zorunludur.

Dava konusu düzenlemenin getiriliş nedenlerinden biri de, madde sayısı fazla yasaların görüşülmelerinin uzun zaman almasıdır. Bu durumda, en az kaç maddelik bir yasanın maddede sayılan özellikleri taşıyan yasa niteliğinde bulunduğu belirtilmemesi, maddenin getiriliş amacına uygun olmayan, madde sayısı bakımından olağan usulle görüşülebilecek yasaların da özel yöntemle yasalaşmasına yol açabilecektir. Bu yöntemin, uygulanmasının, çoğunluğun kabulüne bağlı olup, hiç bir denetiminin bulunmaması belirtilen olasılığı güçlendirmektedir. Maddede özel usulün uygulanabilmesi, Danışma Kurulu'nda oybirliği sağlanması koşuluna bağlanmış ise de bu koşul, (b) bendinde yer alan Danışma Kurulu'nda oybirliği sağlanamaması halinde siyasi parti gruplarının önerisi üzerine (a) bendinde belirtilen yasama yönteminin uygulanmasına Genel Kurulca karar verilebileceği yolundaki kuralla tümüyle etkisiz hale getirilmiştir. Oysa değişiklikten önceki metinde, Danışma Kurulu'nda oybirliği sağlanamaması halinde üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyu ile karar verilebileceği öngörülerek iktidarla muhalefet arasındaki dengenin korunması amaçlanmıştır.

Öte yandan, gerektiğinde madde sayısı 30'a ulaşabilecek bölümlerin tek bir madde gibi görüşülmesinin, demokratik katılımın gereği gibi sağlanmasına engel olacağı da bir gerçektir. Maddelerin bir kaç fıkradan oluşabileceği de gözetildiğinde, 30 sayısının amaca uygun, kabul edilebilir ölçüleri zorladığı açıktır. Bölümlerin, maddeler okunmaksızın maddenin görüşülmesindeki usule bağlı tutulmasıyla bölümdeki madde sayısının 30'a ulaşması halinde, bir madde için öngörülen süre, normal görüşme usulüne bağlı tutulanlara göre otuzda bir oranında azalacaktır. Böylece, meclisteki grup ve konuşan milletvekili sayısına göre, bölüm içinde yer alan maddeler için konuşma süresi bir dakikanın da altına düşebilecektir. Bu koşullarda, milletvekillerinin yasama etkinliklerine gereği gibi katılabilmelerinin sağlanamayacağı kuşkusuzdur.

Bölümler üzerindeki soru-cevap süresinin, onbeş dakika ile sınırlandırılmasının da bölümleri oluşturan madde sayısının özellikle, onun üzerine çıkarak yirmiyi, otuzu bulması halinde milletvekillerinin yasalaşma sürecine tam olarak katılmalarını engelleyeceği, bunda demokratik hukuk devleti ilkesine zarar vereceği gözden uzak tutulamaz.

Madde'nin (b) bendinde, Danışma Kurulunda oybirliği sağlanamaması halinde siyasi parti gruplarının önerisi üzerine de (a) bendinde belirtilen yasama yönteminin uygulanmasına Genel Kurulca karar verilebileceği belirtilmektedir.

Anayasa'nın 96. maddesi uyarınca, Anayasa'da başkaca bir hüküm yoksa, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz. Buna göre, beşyüzelli milletvekilinin bulunduğu TBMM'de karar yeter sayısı yüzotuzdokuzdur. Getirilen düzenleme, yüzotuzdokuz milletvekilinin oyu ile bir yasanın özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulabilmesine olanak vermektedir. Önceki düzenleme ile üye tamsayısının beşte üçü olarak kabul edilen bu sayının yüzotuzdokuza indirilmesinin Madde'nin (a) bendi uyarınca Danışma Kurulunda oybirliği sağlanmasını

zorlaştıracığı, taraflar arasında uzlaşmaya değil, uzlaşmamaya neden olacağı ve sonuçta bu yönden (a) bendini işlevsiz hale getireceği açıktır.

91. maddenin, (a) bendindeki özel görüşme ve oylama usulünün kabulüne muhalefetin katılımını engelleyen ve dengeleri tümüyle iktidar partisi veya partileri yararına değiştiren söz konusu kuralların, demokratik hukuk devleti ilkesiyle uyum için olduğu söylenemeyeceğinden, bu kurallara ilişkin olarak iptal isteminin reddi yolundaki çoğunluk görüşüne katılmak olanaklı değildir.

Maddenin (a) bendinin ikinci paragrafının ikinci tümcesinin iptali, bu konuda İçtüzük'teki genel kuralların uygulanmasına engel oluşturmayacağı, bu nedenle hukuksal boşluk da doğurmayacağından süre verilmesine gerek bulunmamaktadır. Bu durumda, iptal kararının sonuçsuz kalmaması ve Anayasa'ya aykırılığı saptanan kuralın, uygulanmasının yol açacağı telâfisi imkansız zararın önlenmesi amacıyla yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle belirtilen konulardaki çoğunluk görüşlerine katılmıyoruz.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Mustafa YILDIRIM

AZLIK OYU

Karara ilişkin karşı görüşlerim aşağıdaki bölümlerde açıklamıştır.

İçtüzüğün 91. maddesinin (a) bendinin,

1- Birinci Paragrafının Birinci Tümcesi

Önceki İçtüzük kuralını iptal eden Anayasa Mahkemesi 2003/38 sayılı kararında “Temel Yasa” kavramını tanımlarken “göstergesidir” sözcüğünü kullanmaktadır. Tanımda yer alan aktarımlar, temel yasa kavramının kesin ve sınırlanmış anlatımlardan çok, olması gerekene

yönelik açıklamalar olmalıdır. Çünkü, Anayasa Yargısının işlevi anayasal uygunluk denetimi içinde gelişir ve yeniden düzenleme alanını gösterir. Bu karar ışığında temel yasa ölçütleri açık ve belirgin olarak ortaya çıkacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin İçtüzükle ilgili anılan ve daha önceki kararlarında, İçtüzük kurallarının açık, belirgin ve öngörülebilir olması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

İptali istenen kuralda ise;

İlk ölçüt olarak sunulan “hukuk dalı” anlatımıyla yapılan belirleme, farklı sonuçlara ve yaklaşımlara neden olabilir. Bilimsel bir disiplin olarak hukukta ilk ayırım kamu hukuku-özel hukuk alanlarından oluşur. Akademik ortamda bu ayırımın, bölümlere, anabilim ve bilim dallarına ayrıldığı görülür. Daha öte bir görüş, her düzenleyici kurallar içeren yasaların birer dal olarak nitelenebileceğidir.

Bu bakımdan; “hukuk dalı” anlatımında, açıklayıcı ve belirginleştirici tanım eksikliği izlenmektedir.

İkinci ölçüt olan kişisel ve toplumsal ilgililik, kamu yararına yönelik olan yasalar kapsamında yaygın bir niteliktir. Bu olgu, “temel yasa” kavramına bağlanan özel oylama yönteminin genelleşmesine etken olur.

Diğer ölçütlere de; “özel kanun”, “ahenk”, “bağlantıların korunması” düşüncesinin etken olduğu, bunlarında açıklama ve somutlaştırmayı gerektirdiği anlaşılmaktadır.

Bu bakımdan, temel yasa tanımının farklı yorumlara neden olabilecek niteliği, yasal düzenlemelerde aranan belirginlik ve açıklık ilkesinin, incelenen metne tam olarak yansımaları gerektirmektedir.

2- Birinci Paragrafın İkinci Tümcesi

Kurul ve meclis gibi, ortak görüşün kararlara neden olacağı irade açıklamalarında, oylamaların tutanaklara geçirilmesi ve oylanın konunun ne olduğunun görülmesi; hukuksal işlemlerin konu öğelerinin bilgiye yansımaları yanında, oyların hangi konuya ilişkin olduğunun ve nasıl oluştuğunun açıkça ortaya konması yönünden zorunludur.

Yasama organı da yasa ve içtüzük düzenleme yetkisini sıkı ve özenli bir disiplin altında yürüttüğünden, okunmadan bir metnin oylanması yeterli bir yöntem olmayacaktır. Maddelerin ayrı ayrı oylanması gerekliliği, ayrı ayrı okunmasının da nedenidir. Ayrıca, “madde”, “bölüm”e dönüştüğünden, bölüm için özel görüşme yöntemi getirilmemesi katılım ilkeleriyle çelişecektir.

3- Dördüncü Paragrafı

Yasalarda olduğu gibi düzenleyici bir yasama tasarrufu niteliği taşıyan İçtüzük maddelerinde de diğer maddelere yollama yapılması bir yasalaştırma tekniğidir. Bu teknik, uygulamacılara yasal boyut içinde bir saptama ödevi verir. İlgili maddede yer almayan bir konu, yollama yapılan kuraldaki sözel biçimiyle uygulanabileceği gibi, sözdeki farklılık durumunda, düzenlemenin özü değerlendirilerek uygulama gerçekleştirilir.

Bu belirleme ve dava dilekçesinde dayanan savlar kapsamında somut metne bakıldığında olağan tasarılarıdaki “madde” kavramının 91. madde boyutunda “bölüm” adıyla yer değiştirmiş olduğudur. Bölüm otuz madde olabileceği gibi daha az da olabilir ve Genel Kurul’ca belirlenir. Bu iki ölçüt ve birinci paragraf bağlamında Mahkememizce ulaşılan sonuç gözönünde tutulduğunda, madde için öngörülen ilkelerin artık bölüm için geçerli olmasının doğal sonuç özelliği taşıyacağıdır.

Öte yandan Cumhurbaşkanı’nca bir daha görüşmek üzere geri gönderilen yasalar yönünden belirsizlik oluşması güçtür. Çünkü yollama maddesine başka bir maddeden getirilen kural, geldiği maddenin özel amacı doğrultusunda uygulama alanı bulacaktır. Cumhurbaşkanı’nca geri gönderilen yasaların yeniden görüşülmesi sırasında, önceki görüşmelerdeki bölüm ayrımları ve 91. maddedeki ilkelerin gözetileceği de açıktır. Kaldı ki, maddenin (a) paragrafında temel yasa tanımında yer alan önceki yasalaşma evrelerinde özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulmuş olma ölçütü, duraksamayı önleyecektir.

Bu nedenle kuralda, Anayasa’ya aykırılık yoktur.

Yukarıda açıklanan görüş doğrultusunda, kararın İçtüzüğü’nün 91. maddesinin (a) bendinin birinci ve ikinci tümceleriyle ilgili kısmına esastan, dördüncü paragrafıyla ilgili bölümüne gerekçe yönünden karşıyım.

Üye

Şevket APALAK

KARŞIOY YAZISI

1) Temel kanunlar ve İçtüzüğü’nün bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirilmesinde özel görüşme ve oylama usulü izlenmesinin haklı nedenleri olup olmadığı açısından:

Her hukuk kuralı, toplumsal bir ihtiyaçtan kaynaklanır. Parlamentolar gibi, çalışmaları ve kararları açık tartışmaya, iknaya ve demokratik kurallar çerçevesinde geniş destek sağlamaya dayalı organlarda, halkın ve ulusun sorunlarına çözüm getirecek, yeni düzenlemeler yaparak toplumu ileriye taşıyacak yasama faaliyetlerinin zaman zaman sınırlamasının baskısı altında kaldığı da, hayatın deneyimleriyle bilinen bir keyfiyettir.

Öte yandan, yasama organının uzun yıllar toplum ve ülke hayatına damgasını vuracak, reform niteliğinde, çoğu kere geniş kapsamlı düzenlemeleri gerçekleştirmesi sözkonusu olduğunda, bu yasama belgelerinin hazırlık, görüşme ve oylama safhalarında dikkatle düşünülmüş, tartışılmış, gerekliliği ve yerindeliği konusunda mümkün olan en geniş uzlaşmanın sağlanmış olması beklenir. Bu temel demokratik gereklilik, kısıtlı olan zamanın en iyi şekilde kullanılması gereği ile her zaman bağdaşmayabilirse de, yasamada sürat ve etkinlik gerekçesi, açık ve serbest tartışma olanağını ortadan kaldırmanın nedeni olamaz.

İçtüzüğün iptal davasına konu edilen 91. maddesindeki ifadeyle, bir hukuk dalını sistematik olarak veya bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirecek genel ilkeleri içeren; kişisel veya toplumsal yaşamın büyük bir bölümünü ilgilendiren; kendi alanındaki özel kanunların dayandığı temel kavramları gösteren; özel kanunlar arasında uygulamada ahenk sağlaması, düzenlediği alan yönünden bütünlüğün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğu bulunan; önceki yasalaşma evrelerinde de özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulan veya bunlar gibi özellikleri taşıyan kanunların ve İçtüzüğün bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirilmesi veya yürürlüğe konması, Parlamento tarafından gerekli görüldüğü takdirde, özel görüşme ve oylama usulüne tabi tutulabilir.

Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, özellik taşıyan yasama belgelerinin özel görüşme ve oylama usulüne tabi tutulması demek, mutlaka ve her zaman bunların görüşme sürelerinin kısaltılarak alenilemesi ve toptan oylanmaları demek değildir. Nitelikleri Anayasamızın 2. maddesinde belirtilen Cumhuriyetimizin bugününü ve geleceğini etkileyebilecek temel kanunlar kadar, bu kanunların yapılışındaki demokratiklik ve dolayısıyla muhtevaya tesir bakımından hayati önemi haiz bir belge olan İçtüzüğün kapsamlı değişikliklerinde bazı durumlarda, görüşme süresinin kısaltılması değil, bilakis artırılması da gerekebilir. Nitekim, 424 sayılı kararla kabul edilen eski 91. madde, özel görüşme ve oylama usulünü önceden belirlememiş, ihtiyaca ve şartlara göre sürelerin gerekirse uzatılmasına da olanak verecek şekilde, Danışma kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine, buna Genel Kurulun karar verebileceğini belirtmişti. İvediliği gerektiren her bir durum farklıdır, bazı hallerde bu bir toplumsal ihtiyaçtan, bazen uluslar arası şartlardan kaynaklanabilir; ancak sözkonusu yasalar yüzlerce veya binlerce maddeyi içermiyorsa, en azından olağan görüşme ve oylama yöntemlerine sadık kalınması, demokratik istikrarın bir gereğidir.

İptali istenen İçtüzük kuralı, demokratik istikrarın gereği olarak önceden bilinen, benimsenen ve uygulanagelen kurallardan zaruret olmadıkça ayrılınmaması yolundaki temel ilkeyi göz ardı etmekte, yasa metinlerinin uzunluğu veya bütünlüğü gerekçesiyle, iktidar grubu yönetimine, salt çoğunluğa dayanarak, demokratik katılım, serbest ve ayrıntılı tartışma imkanını muhalefetin, hatta iktidar milletvekillerinin elinden alma imkanı vermektedir. Temel kanunun tarifi de İçtüzükte tam olarak yapılmadığından ve esasen yapılamayacağından, böyle bir usul hükmü belirsizlik yaratır. Belirsizlik ise hukuk güvencesi ilkesine aykırıdır. Bu nedenle, yapılan düzenleme, Anayasamızın 2. maddesine ters düşmektedir.

2) Milletvekillerinin görev ve yetkileri açısından:

Anayasamızın 80. maddesine göre "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün milleti temsil ederler".

Her milletvekili, görevini yaparken, Anayasanın 81. maddesinde yazılı olan milletvekili andı ile bağlı olup, milletvekilleri arasında temsil, görev ve yetki açısından hiçbir ayrım gözetilemez. Bu nedenle, yasama faaliyetlerine katılım ve katkı yapma yönünden, parti ve grup disiplini gerekçeleriyle milletvekilleri üzerine fiilen getirilen kısıtlamalar mümkün olduğunca azaltılmalı ve demokrasinin vazgeçilmez koşulu olan muhalefetin yanı sıra, iktidar grubuna veya gruplarına mensup milletvekillerine de azami söz hakkı verilmelidir. Temel kanunların, özellikle İçtüzüğün kapsamlı değişiklikleri sözkonusu olduğunda, ayrıntılı görüşme ve tartışma olanağı vermeyecek derecede kısıtlanmış önerge sayısı, konuşma ve soru-cevap süresi ve maddeleri okumadan oylama gibi yöntemler; Anayasanın 80. ve 81. maddeleriyle çerçevesi çizilen milletvekili görev ve sorumluluklarına kısıtlama getirdiğinden, Anayasaya aykırıdır.

3) Kuvvetler ayrılığı açısından:

Bilindiği gibi devlet sistemimiz, kuvvetler ayrılığına dayanmaktadır. Bu bağlamda, Anayasamızın 7., 8. ve 9. maddelerinde devletin üç temel fonksiyonu sayılarak, Cumhuriyetin Temel Organları başlıklı Üçüncü Kısımda, yasama ve yürütme ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Anayasanın 7. maddesine göre yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindir ve bu yetki devredilemez. Anayasanın 8. maddesinde ise, yürütme yetkisi ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılacağı ve yerine getirileceği belirtilmiştir.

Bu nedenle, her yasanın son maddesinde “Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür” denirken, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerinin uygulanması görevi, Hükümete değil, doğal olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiştir. Zira, Yüce Meclis, aynı zamanda Türk Milleti adına soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması yollarıyla denetleme yetkisini kullanan makamdır. Bu yetkilerin kullanılması sırasında başvurulacak usul hükümlerini de içeren İçtüzüğe ilişkin değişiklik tekliflerinin özel usulle görüşülmesi ve oylanmasının Hükümetçe önerilmesi ve buna bir siyasi partiden oluşan salt çoğunlukla karar verilmesi, kuvvetler ayrılığı ilkesiyle bağdaşmaz. Şayet içtüzüğün 91. maddesi, eski şeklinde olduğu gibi, böyle bir kararın verilmesi için Danışma Kurulunun oybirliği ile yapacağı öneriyi gerekli görse veya hiç olmazsa Genel Kurulun kararını nitelikli çoğunluğa (beşte üç) bağlasa idi, sonuç bu derece mahzurlu olmayacaktı. Ancak, iptali istenen İçtüzük maddesi, denetim bakımından Meclise karşı sorumlu olan Hükümete, bu denetimde uygulanacak İçtüzük kurallarının kapsamlı şekilde değiştirilmesini önerme yetkisini vermekle, milletvekillerinin Hükümet üzerindeki denetim olanaklarını zayıflatacak düzenlemelerin yolunu açmaktadır. Bu nedenle, Anayasanın 7., 8., 98., 99. ve 100. maddelerine aykırıdır.

4) Türk Milletinin Demokratik Kazanılmış Haklarına aykırılık açısından:

Anayasamız, Başlangıç bölümünde de vurgulandığı üzere, “dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde” , “her Türk vatandaşının...temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” “fikir, inanç ve kararıyla anlaşılmak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere”, “demokrasiye aşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi” olunmuştur.

Anayasa metnine dahil bulunan bu ifadelerin edebi ve söylevsel yönünün ötesinde, milli hedef ve ülkülere ulaşmak için sürekli demokratik gelişimi öngören Cumhuriyeti tarif ettiği açıktır. Demokrasimiz, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar, bazı iniş-çıkışlara rağmen, sürekli ilerlemeler kaydetmiştir. Demokratikleşme doğrultusundaki her gelişmenin Türk Milleti için, demokrasi yönünde kazanılmış hak teşkil ettiği kuşkusuzdur. Bu nedenle, demokrasimizin katılımcı çizgideki kazanımları, geriye çevrilemez; çevrilmemelidir.

Anayasamızın 6. maddesine göre “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir” ve “Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır”.

Milli iradenin temsilcisi Yüce Meclisi oluşturan milletvekilleri ne denli demokratik ve katılımcı bir ortamda görevlerini yaparlarsa, Milletin demokratik kazanılmış hakları da o derece korunmuş olur. Tersine, Milletin vekillerinin yasama ve denetim faaliyetleri ne denli kısıtlayıcı usul hükümlerine bağlanırsa, iradenin asli sahibinin, yani Milletin hakları da o ölçüde haleldar edilmiş olur.

İçtüzüğün 91. maddesi, muhalefet milletvekilleri bir yana, iktidar milletvekillerinin dahi, temel kanunlar ve İçtüzükte önemli değişiklikler yapılırken Hükümetin, esas komisyonun ve grupların karşısında ikinci plana düşmelerine, katılımlarının sınırlandırılmasına yol açmaktadır. Bu tür bir özel görüşme ve oylama yöntemine başvurulmasını Meclisteki gurupların mutabakatına (Danışma Kurulunun oybirliğiyle önerisine) veya en azından nitelikli çoğunluğa (beşte üç) bağlayan daha önceki İçtüzük hükümlerinin gerisine gidilerek yapılan bu düzenleme, yasama organının düzenli ve etkin çalışma ihtiyacını ölçüsüz biçimde aşan ve demokratik ilkelere ters düşen bir mahiyet taşımaktadır. Bu nedenle, demokratik gelişim çizgisinden sapma ve Milletin temsilcilerinin, dolayısıyla Milletin, demokrasi alanındaki kazanılmış haklarını haleldar etme anlamına gelmektedir. Bu nedenle, Anayasanın 6. maddesine olduğu kadar Başlangıç metnine de aykırıdır.

İçtüzüğün 91. Maddesinin (a) bendinin birinci ve üçüncü paragrafının ve (b) bendinin, Anayasa'nın Başlangıç bölümü ile pek çok maddesine aykırı olduğu kanaatiyle, çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT